

CİNNAH'IN HİNDİSTAN BİRLİĞİNE OLAN İNANCINI KAYBEDİŞİ

Öğr. Gör. Nuray ÖZENÇ
Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi
Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
nozenc@selcuk.edu.tr

Özet

M. Ali Cinnah, siyasete atıldığı ilk yıllarda, Hindu-Müslüman her iki toplum üyelerinin ortak bağımsız bir ülke modeli geliştirebileceğine ve bunun Hindistan Ulusal Kongresi aracılığıyla mümkün olabileceğine inanmıştır. 1906'da Müslüman kimlik mücadelesi, siyasi ve ekonomik haklarının elde edilmesi talebinin bir sonucu olarak kurulan Müslüman Cemiyeti yerine Müslüman olmasına rağmen 1920'ye kadar Hindistan Ulusal Kongresi'nin aktif bir üyesi olmayı seçmesinin temelinde de Hindistan Kongresi'nin politik gücüne inanması ve ulusçuluğu yatar. Ancak 1916'da Kongre-Lig Pakti'ndan sonra üyelerinin çoğu Hindu olan Kongrede Müslüman çıkarlarının gözetileceğine olan inancını kaybetmeye başlar. Bunun birçok nedeni olmasına rağmen en önemlilerinden biri 1917'de Britanya Hükümeti'nin Hindulara kendi kendilerini yönetmeleri hakkını vereceklerine dair bildiri yayınlaması üzerine Hinduların İngilizlerin emperyalist oyunlarına alet olmalarıdır. Bir diğeri Kongre ve Lig arasındaki kültürel, dinsel ve siyasi farklılıkların körüklenmesidir. Ayrıca Ulusal dayanışma problemleri de önemli nedendir.

Anahtar Kelimeler: M. Ali Cinnah, Hint Yarımadası, Bağımsızlık Hareketi

LOOSING BELIEF OF MOHAMMAD ALİ CİNNAH AGAINST THE HINDU-MUSLIM UNITY

Abstract

In the beginning of his primary years in politics M. Ali Cinnah believed that each society Hindu and Muslims may develop a common independent country model. According to him this fight may have just been was by the Indian National Congress. In 1906 Muslims established Muslim League. In this way, they could get their own identification, their own economic and politics rights. Although he was a Muslim, he preferred Indian National Congress because of its politic power and he took part in this congress as an affective member until 1920. After Congress-League Agreement in 1916, he began to lose his belief to this Congress most of whose members were Hindu. Because he realized that these members wouldn't defend Muslims rights. Although he had a lot of reasons of losing his belief to this congress, the most important one was the self-deception of Hindu's to Britain imperialism (in 1917 Britain published a declaration on their own) The other one was the increase of differences in culture, religion and politics. Between the Congress and League and the other one was the problem in national solidarity.

Key Word: M. Ali Cinnah, Indian Peninsula, Independence Movement.

Hayatı

Paneli'den 10 km uzakta bulunan Dhoffa'da, 1874 yılında evlenen Cinnabhai ile Mithibai'nin sekiz çocuğundan biri olan Muhammed Ali Cinnah, 25 Aralık 1876'da Karaçi'de doğdu.* 4 Temmuz 1887'de Sind Medresesi'ne kaydoldu. Kısa bir süre için kaydı Bombay Encümen-i İslâm'a alındı, ancak 23 Aralık 1887'de tekrar eski okuluna geri döndü. Devamsızlık gerekçesiyle 5 Ocak 1891'de kaydı silindi. 9 Şubat 1891'de yenilenen kaydı, 30 Ocak 1892'de evlilik gerekçesiyle** tekrar silindi. 8 Mayıs 1892'de Hıristiyan misyonerler okulu altıncı sınıfına kayıt yaptırdı. 31 Ekim 1892'de bu okulu da bırakan Cinnah, Karaçi'de bulunan Graham Ticaret Şirketi'nin Londra'daki genel merkezinde üç yıllık çıraklık eğitimi almak için İngiltere'ye hareket etti. Ocak 1893'de Southampton'a gemi yolculuğuna çıktığında, geleceğin ona ne getireceği konusunda hiçbir fikri olmayan Cinnah, İngiltere'de tanık olduğu demokratik ortamdan ve özgürlük düşüncesinden etkilenerek, karar değiştirip hukuk eğitimine yöneldi.

25 Haziran 1893'de Lincoln Enstitüsü'nde öğrencilik yılları başladı. Boş zamanlarını British Museum ve kütüphanelerde geçiren, Avam kamarasındaki görüşmelerin dikkatli bir izleyicisi olan Cinnah, Dadabhai Nurici'nin kurduğu, Londra Hindistan Toplumunu ve Abdullah Al-Mamun Suhrawardy'nin kurduğu, Encümen-i İslâm mitinglerine de katılıyordu.

Hukuk eğitimini tamamlayan Cinnah 25 Haziran 1896'da Baro'ya dahil oldu. İngiltere'deki çalışmalarını bitirdi ve 1896'da, Hindistan'a geri döndü. 24 Ağustos 1896'da Bombay Hakimler Heyeti Yüksek Mahkemesi'ne kaydını yaptırdı ve avukatlık yeminini etti. İlk üç yıl tek bir dava bile alamadı. Yüksek makamlardaki dostları sayesinde önce John Molosworh Macpherson Mahkemesi'ne kabul edildi. Daha sonra da Bombay başsavcısı oldu.

Macpherson'un referansı ve hukuk departmanından sorumlu Sir Charles Ollivant'ın onayı ile 10 Mayıs 1900'de geçici Bombay üçüncü baş yargıcı olarak atandı. Baş yargıç olarak yaptığı altı aylık memuriyetinde adi suçlar ve yasa ihlalleri davalarına bakan Cinnah, bu süre sonunda kendisine önerilen daimî atama ve aylık 1500 rupilik maaşı kibarca reddetti. Bu tarihten, 1945'de Agra'da son kez üstlendiği Bishen Lal'in davasına kadar pek çok önemli davada serbest çalıştı.

Zerdüşt Dinbai Petit ve Sir Dinshaw Petit'in tek çocukları olan Ruttenbai (Rutti), Petit ile 19 Nisan 1918'de evlendi. Cinnah'ın Müslüman oluşundan dolayı, bu evliliğe karşı çıkan babası, kızının henüz reşit olmadığı gerekçesiyle mahkemeye başvurarak, bu evliliği engellemeye çalışmıştır. Benzer sıra dışı bir diğer evliliği

* Cinnah'ın doğum yılı konusunda birtakım ihtilaflar olmuştur. Karaçi kenti doğum kayıtları 1879'dan itibaren bulunmaktadır. Cinnah'ın okul kayıtlarında ise doğum yılı 20 Ekim 1875 olarak geçmektedir. Ancak Cinnah doğum gününü 25 Aralık (1876) olarak kabul eder. (Pirzada, 1978: 6; Zafer, 1985:91)

** Cinnah İngiltere'ye gitmeden önce İsmaili Hvacah ailesinden 16 yaşındaki Emi Bai isimli bir kızla ilk evliliğini yapmış ancak İngiltere'den dönmeden önce karısı ölmüştür, (Zafer, 1985: 2)

Cinnah ve Rutti'nin 14 Ağustos 1919'da dünyaya gelen tek kızları Dina yapmıştır. Dina, babasının doğduğu yıllarda Bombay'da yaşayan ve Bombay Boyama Şirketi'ni kuran Hıristiyan ortaklardan birinin torunu Neville Wadia ile evlenebilmek için annesi gibi din değiştirerek Hıristiyan olmuştur. Cinnah, kayınpederinin tutumunun aksine, kızını din değiştirmeye zorlayan bu evliliği onaylamıştır.

Cinnah, hayatının son dönemlerinde gizli bilimler, kader, yeniden doğuş gibi teosofik doktrinlerle ilgilenen eşini, 20 Şubat 1939'da yitirmiş, büyük bir aşkla bağlandığı eşinin ardından bir daha evlenmemiştir.

Kurulması için büyük mücadeleler verdiği Pakistan'da bir yıl gibi kısa bir süre yaşama fırsatı bulan Cinnah'ın, kalp yetmezliği yüzünden 11 Eylül 1948 Cumartesi günü 10.25'te Karaçi'de ölümü ülke genelinde derin bir üzüntü ve kederle karşılanmıştır. Adına Anıtsal Fon için toplanan paralarla 28 Ocak 1960 yılında Ayup Han tarafından temeli atılan, millerce uzağa yayılan Karaçi şehrinin, dört bir yanından görülebilen bir tepesinde inşa edilen Kaid-i Azam anıtının açılışı ise 18 Ocak 1971'de yapılmıştır.

Cinnah'ı, Kaid-i Azam (Büyük Lider) yapan; onun çalışkanlığı, cesareti, soğukkanlılığı, dürüstlüğü, sadakati ve vizyon sahibi oluşudur.

Politik Kimliği

Cinnah'ın henüz siyasete atılmadığı 1900 yılı, aşırı milliyetçi Hindu uyanış hareketinin toplumsal ayaklanmalarla ülke çapında yayılmaya başladığı bir dönemdi. Müslüman olan Hinduları, tekrar dinlerine döndürme çabası olarak nitelenebilecek Shuddhi* hareketi ve Arya Samac** ivme kazanmıştı. Hinduizmin katı kast sisteminden sonra, İslâmiyet'in herkese açık olan kapısı ve demokratik yapısı yüzünden Müslüman olan Hintliler üzerine büyük baskılar yapıyordu. Böyle bir ortamda Müslümanlar, akıllarından geçenleri söyleyebilmek, organize olmak, Hindistanlıların geleceği adına konuşma yetkisine sahip tek yapı olan Kongre'ye karşı ortak bir mücadele için, bir partiye ihtiyaç duymaktaydılar. Tüm Hindistan Müslümanları Eğitim Konferansı'nın 30 Aralık 1906 yılında Dacca'da yaptığı toplantının başkanlığını yapan ve aktif siyasete atılan Nevab Vigar-ul-Mulk, hitabında; İngiliz Hükümetinin Hindistan'daki mevcudiyetinin olmadığı bir anda Müslümanların yaşam, mal, onur ve dinî açıdan özgürlüklerinin zarara uğrayacağından bahsetmiştir. Bu toplantıda Nevab Salimullah'ın Müslüman Hindistan Konfederasyonu diye adlandırılan tasarısı, benimsenmemiş ise de ayrı

* Şuddhi Hareketi Jullundhur'dan gelen Shardha Nand tarafından başlatıldı. Buna benzer bir diğer hareket Sangthan Hareketidir. Pandit Madan Rohan Malivya tarafından başlatılan bu hareketin amaçlarından biri, Hintlilerin farklılıklarını yok etmek ve Müslümanları her alanda yenebilmek için bir birlik kurmaktır. (Zafar, 1985: 75)

** Arja Samac, Swami Dayananda Saraswati tarafından 1875 yılında kuruldu. Bu kişi siyasi platformda Ram Rac olarak bilinmektedir. (Buddha, 1935: 206)

bir organizasyon adına daha sonra kabul edilecek bir önerenin ön taslağı olma özelliğini korumuş ve böylece bu konferansta Müslüman Cemiyeti'nin bir anlamda temeli atılmıştır. Hindistan Müslüman Cemiyetine benzer bu siyasi birliğin amaçları, Müslümanların çıkarlarını korumak, kalkındırmak ve Müslümanlar arasında diğer toplumlara karşı artan düşmanlığı engellemektir.

1906 yılındaki Müslüman mücadelesinin başlangıcı, sadece ayrı bir toplum olarak Müslümanların kimliklerinin belirlenmesi değil, aynı zamanda onların siyasî ve ekonomik haklarının korunmasının da işareti kabul edilir. 1905'den sonra Britanya'nın siyasî reform sahalarını genişletmesi beklenirken, geriye doğru giden Müslümanlar, azınlık olarak özel bir koruma alacaklarına inandırılmaktadır. 1906'da kendi temsilcilerini seçebilmeleri amacıyla, İngiliz devletinden resmi olarak ayrı seçmen prensiplerinin uygulanmasını isteyen Müslümanların, Hindistan Millî Kongresi*'ni yöneten Hindu kalesiyle anlaşmaya varmaları mümkün olmaz. Bu durum birçok Müslüman liderin Kongre'yi terk etmesine ve Müslim Lig**'i oluşturmasına neden olur. Sonuç olarak Britanya, 1909 Morley – Minto reformlarıyla birleştirilen ayrı seçmen yasasını kabul eder. Ancak oy hakkının sınırlı oluşu bu reformun bir tür göz boyama gibi görülmesine neden olur.

1935 İngiliz reformlarının kaderi de Morley – Minto reformu gibi, her iki grubu (Kongre-Lig) tatmin etmekten uzak olacaktır.

1906-1916 yıllarının ilk yarısında Cinnah, Müslüman Cemiyeti'nden uzak görülür. Kongre her ne kadar Hindu çoğunluğunda ve eğiliminde olsa da Cinnah, Kongre'nin her iki toplumun da çıkarlarını koruyacağına inanmaktadır. Ülkenin bağımsızlığı için her iki toplumun ortak bir model geliştirebileceğine olan inancı tamdır.

Aslında siyasi hayatının başında Kongre'de görev alan Cinnah, Müslim Lig'e ortak olmayı utanç sayacak kadar büyük bir nasyonalisttir. Kongreye katılımının ardından kısa sürede üst düzey liderler arasında sayılmaya başlar. Açık yürekli, ilkeli ve ülkesine sadık bir genç olan Cinnah, 1912'deki çağdaş reformlar

* Hindistanlılara batı tarzı hükümeti öğretmek için bir İngiliz Lordu tarafından Indian National Congress'in temeli 1885 yılında atıldı. İlk toplantı 18 Aralık 1885'de Bombay'da yapıldı. Müslümanlar başlangıçta bu organizasyona katılmadılar. Ancak Kaid-i Azam 1905'de Kongreye katıldığında pek çok Müslüman üye de bu organizasyonda bulunmaktaydı. Kongre kuruluş aşamasındayken, İngiliz Sivil Örgüt üyesi Hume tarafından Kalküta, Madras ve Bombay'da bulunan Hindu ıstılahçıların fikirleri de alınmıştır. (Tank, 2000: 19)

** 1905 yılında Lord Curzon'un Bihar, Orissa ve Assam bölgelerinden oluşan Bengal'i bölmesi sonucunda Müslümanların çoğunlukta olduğu bir bölge oluşmuş oldu. Hinduların bu girişimi durdurma propagandaları sürerken İngiliz Kraliyetine seslerini duyurmak isteyen ileri gelen Müslümanlar Aga Han başkanlığında bir heyet oluşturular. Lord Minto ile Simla'da görüşen bu kişiler Müslümanların ıstırahlarını ve Hindistan ayrı seçmen yasasının gerekliliğini vurguladılar. Aynı heyet üyeleri Dakka'da Selimullah'ın evinde Tüm Hindistan Müslüman Birliği'nin temelini attılar. Amaçları arasında Müslümanlar arasında İngiliz hükümetine olan nefreti azaltılmak, hükümetin yanlış izlenimlerini bertaraf etmek, siyasi, ekonomik ve politik hakların korunması vb. sıralanabilir. Bu organizasyonun merkez bürosu için Amhura bölgesinde bulunan Muratabad seçilmiştir. 29-30 Aralık 1907'de yapılan ilk sistemli toplantıda Lig'in kuralları belirlenmiştir. (Tank, 2000: 19)

sürecinde ülkesinin gerçek görüşünü İngiliz Parlamentosu önünde sunmak için İngiltere'ye giden heyete lider olarak seçilir. Müslümanları Kongreye yaklaştırmada da Cinnah'ın payı göz ardı edilemez. Mrs. Surucini Naidu, "Cinnah" adlı eserinde kendisinden "Hindu-Müslüman Birliğinin Sefiri" şeklinde söz eder. Kongrede gördüğü itibarın bir diğer ispatı da, Kongre tarafından Bombay'da 1918'de yaptırılan Cinnah Hall binasıdır. (Tarık, 2000: 163)

Cemiyetin doğuşu (1906) ile Hindu - Müslüman Birliği'nin Lucknow Paketi (1916) arasında Cinnah'ın gayretli ve dürüst hizmetleri göze çarpar. Aslında bu dönemde Cinnah, bir siyasetçiden ziyade halk savaşçısı gibi algılanmaktadır. Hindistan Ulusal Kongresi'nin aktif bir üyesi olmasına rağmen, her zaman Müslümanların çıkarlarını gözetken Cinnah, Ocak 1907'de Hindistan Müslümanları Birliği'nin başkan yardımcılığına seçilir. 1909'da ise Bombay Müslümanları Başkanlığı, kendisini imparatorluk Yasama Meclisi'ne seçer. Hindistan burjuvazisinin plütokratlarına ve feodal yapısına hitap eden Kongre'de olduğu gibi, varlıklı kişiler ve hükümetten yardım alan orta sınıf entelektüellerden oluşan Müslüman Cemiyeti'nde de Cinnah'a karşı olan insanlar vardır. Ancak 1913 yılından sonra hem Kongre'nin hem de Müslüman Cemiyeti'nin, ulusal her konuda tavsiyeleri için Cinnah'a danışmaları, o dönemde Kongre - Cemiyet uzlaşmasına işaret ettiği gibi, açık sözlülüğüyle tanınan Cinnah'ı da dürüst bir politikacı olarak gördüklerine işaret eder. İngiliz emperyalizmine karşı verilen mücadelede, Hintlilere karşı avantaj elde etmek adına bazı önemli kişilerle uzlaşmasını öneren müslümanlara olan tavrı, bunun ispatı olarak görülebilir. Ona göre doğruluğun temel ilkeleri, güçlü olmanın kurallarından daha önemlidir. Sahip olduğu felsefi düşünce, bu anlamda usçuluk ve rasyonalizmle örtüşmüş gözükür.

Halkın eğitim yoluyla özgürlüğü elde edebileceğine inanan Cinnah; şiddeti, eğitimsiz bir ortamda ortaya çıkan sakıncalı bir durum olarak görmektedir. Bu nedenle Nisan 1912'de, Gokhale ile birlikte, İmparatorluk Yasama Konseyi'ne ilk eğitim yasasını sunar. İngilizleri eğitim ihmalkârlığı ile suçlayan Cinnah: "Siz İngilizler ağır hareket ediyorsunuz. Bu şekilde okula gitme yaşı gelen çocukları, okula göndermek 175 yıl ve kızları göndermek ise 600 yıl alacaktır... Efendim, milyonlarca insanı daha fazla hak talep etmeleri korkusuyla ayaklar altında çiğnemeye devam edecek misiniz? Size karşı gelecekleri korkusuyla onları sonsuza dek bilgisiz ve karanlık içinde mi bırakacaksınız? Eğer bu tasarı, Müslüman çıkarları için gerekli düzenlemeleri sağlamazsa, buna karşı gelecek ilk kişi ben olacağım", demiştir. (Beg, 1986:244)

1913 yılında bu iki önemli liderin İngiltere'deki Hindistanlı öğrencilerin gelişimi için, Londra - Hindistan Birliği'ni kurduğu ve 28 Haziran 1913'de Londra Caxton Sarayı'nda yaptığı konuşmasıyla Cinnah'ın öğrenciler için ortak bir organizasyon istediği bilinmektedir. Ekim 1916'da Bombay Eyaleti Müslüman Cemiyeti Konferansı'nda Cinnah, "Hindistan'ı Beyaz Saray'dan veya Downing Caddesi'nden (İngiliz Başbakanının evi) yönetmek mümkün müdür? Hindistan hükümeti otokrasiden bürokrasiye geçmiştir ve şimdi demokrasiye geçme

zamanıdır. Eğer bir ulusu kendi hükümetindeki bütün haklardan mahrum ederseniz ülkenin kaderini, saygınlığını sıcak bir demirle dağlamış olursunuz. Bizim gerçek kalkınmamızın özü, iki kardeş toplum arasındaki uyum, işbirliği, iyi niyette yatmaktadır, derken, kumaya çalıştığı Hindu – Müslüman Birliği ve 1916'daki Kongre-Lig Paktı dolayısıyla Hindistan'ın bağımsızlığına ulaşacağına yürekten inanmaktadır. (Beg, 1986: 263) Bu ortamda İngilizleri korkutan, Gandhi'nin pasif direniş hareketinden ziyade, Cinnah'ın Hindistan halkını birleştirme çabaları olabilir. Zira Britanya, Hindistan'da iki toplumun birleşebileceği endişesiyle, 1917'de yapılacak yeni reformlarla, Hintlilere geniş ölçüde kendini yönetme haklarını vereceğine dair bir deklarasyona gitmiştir. Bu İngilizlerin ünlü "Böl ve Yönet" tutumlarının bir göstergesidir. Reformist yanıyla tanınan Montequé'nun Hindistan Devleti Sekreteri olarak atanması da bu deklarasyonu doğrular. Montequé, günlüğüne Cinnah hakkında şunları not etmiştir:

"Genç, mükemmel ve etkileyici görüntüsüyle sözünü dinleten, görüşlerinde kararlı biri... Cinnah çok zeki bir adam ve tabii ki böyle bir adama ülkesini yönetme şansının verilmemesi bir şansızlık olacaktır. (Beg, 1986: 326)

1919'da Hindistan Hükümet Yasası, Hindistan siyasi partilerinin beklentileri doğrultusunda olmamış, merkezde Britanya Genel valisi tek yetkili olarak kalırken, ileride ikili yönetime geçileceği söylenmiştir. Bu ise Sivil itaatsizliği harekete geçiren önemli bir noktadır.

İngilizlerin Cemiyet ve Kongre arasındaki farklılıklara, Hindistan'ın bağımsızlığının ertelenebilmesi adına ilgi duyduğu söylenebilir. 1920'ye kadar Kongre'nin hedefi, var olan sistemin kalıcı reformlarla sağlamlaştırılması olmuştur. Yasal yollarla ve barış içerisinde Sawarac (Egemenlik)'a katılmayı öneren Gandhi'nin aksine Cinnah, bunun halk ve hükümet arasında husumete dönüşeceğine ve felaketten başka bir işe yaramayacağına inanmaktadır. Genelleme yapılmasa bile Sawarac'ı isteyen aşırılıkçı bir Hindu olan Rac Kumar Ammetti'nin sözlerine bakmak, Cinnah'ın karşı çıkış nedenini anlamamıza yardımcı olacaktır. (1926 Mart ve Eylül aylarında).

"Suddhi olmadan Hindu – Müslüman Birliği imkansız. Tüm Hintli Müslümanlar, Hinduizm'e döndürülürse, çevremizde sadece Hinduları göreceğiz. Bundan sonra kimse bizim Sawarac'a ulaşmamızı engelleyemez..." aynı kişinin Cawnpore'daki bir konuşmasında "Bir adım daha ileri gidebilir ve Kongre'nin bile bir Hindu organı olduğu söyleyebilirim. Bazı Muhammedciler 1920-21'de Kongre'ye katıldılar, yoksa o başlangıçtan itibaren saf bir Hindu organı olarak kalacaktı." (Aziz, 1987: 138)

Birliğe Olan İnancını Kaybedişi

1920 yılında Kongre sivil itaatsizliği başlattığında Cinnah, Kongre'den ayrılmış ve geçici bir süre için Londra'ya yerleşmiştir. Cinnah; Müslümanlar, Hindular ve diğer azınlıklar arasında organizasyon, eğitim ve ekonomik güç bakımından farklılıklar olduğunun da bilincindedir ve Millet Meclisi bütün toplulukların

desteğini kazanmadıkça Hindistan'ın özgürlüğünü kazanamayacağını görebilmektedir. Müslüman Cemiyeti ve Kongre arasında, özellikle Hindistan'ın gelecekteki anayasası ve gerçek bağımsızlığının sağlanması açısından aynı amaçları paylaşması son derece doğaldır. Ancak nüfusun 4/1'ini oluşturan ve azınlıkta olan Müslümanların, diğer azınlıkları oluşturan Zerdüştler (Parsi), Hintli, Hıristiyanlar, Sihler, Haricenlerle (dokunulmazlar) kendilerini güvende hissedebilmeleri son derece önemlidir. Zira güvensizlik hissi, bireylerin ve toplumların gelişmesini etkili bir biçimde engelleyen kötü bir izlenimdir. İnsanlık doğası ve sosyal sistem arasındaki ilişkiyi zayıflatır.

Ortak bir anayasa oluşturulması, Jayakar, Tashi ve Sahib Kureysi tarafından imzalanıp 3 Kasım 1928'de kabul edilen ve üniter devlet sistemini içeren Nehru Raporuyla suya düşmüştür. Bu rapor Gandhi'nin ve müslüman grupların arasında birleşmeyi hedefleyen Cinnah'ın ümidini kısmen söndürmüştür. Zira bu raporda Kongre'nin ve Hintlilerin imtiyazlarının son derece abartılması, Müslümanlar için Hindistan sorununun Hindu - Müslüman temelinde çözülmesini imkansız hale getirmektedir.

Cinnah'ı hükümeti devirmek isteyen gaddar biri olarak tanımlayan, en etkili emperyalistlerden biri olarak tanınan ve 1930'ların başında Bombay valisi olarak atanan Lord Willington'la yaptığı mücadele Cinnah'ı, kahraman yapmıştır.

Aralık 1934'de, Hindistan'a dönmeden önce Abdul Matin Çodri'ye yazdığı bir mektuptan, o dönemde Cinnah'ın hala kurtuluşu Hindu - Müslüman işbirliğinde aradığına rastlıyoruz. Mektupta "Tekrarladığım için çok üzgünüm, fakat Hintliler gerçek pozisyonlarının farkına varmadıkça, Hindistan'ı kurtarmak için yapılacak bir şey yok. Bu onların gücüne ve durumu değiştirme çabalarına bağlı..." diye yazmıştır.(Beg, 1986: 424) Aynı Cinnah, hayatının şokunu Yuvarlak Masa Konferansı toplantılarında yaşayacak ve Hint duyarlılığının, mantığının ve yaklaşımının tehlikeli olduğuna ve birlik için hiçbir ümit olmadığı sonucuna varacaktır. Ona göre bağımsızlık sadece güçlülerin değil, aynı zamanda güçsüzlerin ve baskı altında olanların da bağımsızlığı olmalıdır.

1935'de Hindistan devrimi gerçekleşir. Bu devrim bazı illere özerklik yasaları sağlamaktadır. Cinnah antidemokratik bulduğu bu projenin, ülkede gerici öğeleri güçlendirmesi, demokrasi ve özgürlük adına çalışanları durdurması endişesini taşıdığı için reddeder. İngilizler, Cinnah'ın yükselen popüleritesini ve Müslüman Cemiyeti'nin artan gücünü endişeyle izlemekte ve kendi Müslüman yandaşlarına, Cinnah'ın cemiyeti güçlendirme kampanyasını yıpratmak için talimatlar vermektedir.

1937'deki Tüm Hindistan-Müslüman Cemiyeti'nin Lakhnow'daki oturumunda Cinnah için ilk kez Kaid-i Azam (Büyük Lider) mahlası kullanılmaya başlanmıştır. Bu oturum Müslüman Cemiyeti tarihinde bir dönüm noktasıdır. Zira artık Cinnah, Kongreyi Müslüman Cemiyeti'ne zarar vermekle suçlamaya başlamıştır. Kongre bakanlarının; Hindi dilini ulusal dil kabul etmelerini, Müslüman inançlarına aykırı

Bande Mataram Marşı'nı kullanmalarını, Kongre bayrağını ulusal bayrak yapmalarını, Müslümanlara karşı düşmanca bir siyaset izlemelerini, şiddetle eleştirmiştir.

1938'in sonlarında Müslüman Cemiyeti'nin, İngiliz hükümeti tarafından, Müslümanların temsilcisi olarak tanınmasıyla, eğitim, ekonomik kaynaklar gibi avantajlı durumdaki Hinduların arasında, ülkenin küçük bir bölümünü oluşturan Müslümanlar, tam siyasi bağımsızlık dışında hiçbir şeyin kendi varlıklarını, ayrı ve özerk bir varlık olarak garanti edemeyeceği kanaatine kesin olarak varırlar.

Pakistan'ın 14 Ağustos 1947'de özerk, bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkmasının ilk adımı, 23 Mart 1940'da, Lahor Minto Park'ta (bugün İkbal Park olarak adı değiştirilmiştir) yapılan tüm Hindistan – Müslüman Birliği'nin Lahor kararlarında atılır ve Müslümanların ayrı bir millet olma talepleri esasına göre hareket başlatılır. Bu toplantıda yaptığı konuşmada Cinnah "Hindular ve Müslümanlar, iki farklı dine, felsefeye, toplumsal geleneğe, edebiyata sahiptir. Ne birbirleriyle evlenir ne de birbirlerini yemeğe davet ederler. Onların, kavramları ve düşünceleri, farklı temeller üzerine kurulmuş iki farklı medeniyete aittir. Yaşamdaki amaçları farklıdır... Hindistan'daki problem toplumlar arası değildir, ancak açıkça uluslar arası karakterdedir" demıştır.(Beg, 1986: 467) Cinnah'ın hiçbir platformda; büyük insan gruplarını ayrılma düşüncesine ikna eden, ülkeye Pakistan ismini ilk veren, Hindu – Müslüman ayrılıklarını ortaya koyarak iki millet teorisini inşa eden Rahmet Ali'den söz etmemesi ilginçtir. Ali'nin, 1933'de "Bizim dinimiz, kültürümüz, ekonomik sistemimiz, miras yasalarımız, evliliklerimiz... farklıdır. Biz onları yemeğe davet etmeyiz, onlarla evlenmeyiz... Hindular ve Müslümanlar temelde ve esasta iki farklı sistemin izleyicileridirler" ve 1935'de "Hindistan Pakistan problemi toplumlar arası bir sorun değildir... Bu uluslar arası bir problemdir" sözlerine bakılacak olursa iki liderin, iki millet teorisi hakkında söyledikleri Pakistan kelimesi dışında benzerdir.(Aziz, 1987: 376) Tüm anlaşmazlıkların halledilmesinde anayasal yaklaşımı benimseyen, her türlü şiddete karşı olan bu iki liderin ayrı düştüğü en belirgin noktada, Cinnah'ın halkın duygularının kendi itirazlarını yenmesine kadar Pakistan isminin benimsenmesine karşı çıkış nedenleri acaba bazı Müslüman liderler ve İkbal gibi, Cinnah'ın da federal devlet kurmak için taleplerinin sürmesi olabilir mi? Zira Montequé – Chelmsford projesi ve Nehru Raporu'nun üniter Hindistan önerisine şiddetle karşı çıkan Cinnah'ın, federal devlet kurma talebini 1924'den beri sürdürdüğü bilinmektedir.

O dönemlerde İngiltere'nin, Pakistan talebini; Müslümanların Eski Müslüman İmparatorluğu'nu yeniden diriltmeyi istemeleri ve bir tür Panislâmizm'i amaçladıklarından şüphelendiği için reddettiği bilinmektedir. Bunun büyük bir hata olduğuna ve hareketin kasıtlı olarak yanlış anlaşıldığına inanan Rahmet Ali'ye göre bu hareket ne Hindu karşıtı, ne İngiliz karşıtı, ne de Panislâmisttir. Pakistan, Hindistan içinde bir azınlık toplumu, ancak dışında 42 milyon Müslümanın cesur milleti olacaktır. Otuzlu yılların ortasında Halide Edib'in Hindistan ziyareti

esnasında, Rahmat Ali'ye "Sizin için tek Hindistan Milliyeti" alternatifi hiç yok mu?" sorusuna karşılık Ali'nin "Hayır madam, kesinlikle yok. Biz Hindistanlı değil, Pakistanlıyız" cevabı, ayrılmayı ne kadar kesin bir dille istediğinin de cevabıdır. (Aziz, 1987: 365)

Ulusal dayanışma problemleri, farklı bölgeler arasındaki farklı kültürler yüzünden, yeni bir yaşam fikrini aşlamak ve belli olan evrensel değerleri korumakla yeni bir ülke yaratmak amacı taşıyan Pakistan fikrini anlamak için, yarımada verilecek ilk Müslüman mücadelesini de göz ardı etmemek gerekir. 1857'deki Sipahi Ayaklanması olarak bilinen ve yarımada'nın Müslüman kitlesinin önemli bir rol üstlendiği bu isyan, ülkedeki ilk alenî ve yabancı sızmaya karşı kararlaştırılmış halk direnişidir. Müslümanların ikinci büyük mücadelesi olan ve bağımsızlık adına verilen Pakistan'ı yaratma mücadelesi de, ideolojik bir devlet olma inancından kaynaklanan bir harekettir. Bu inancın temelinde, hayatın önemli bir değeri kabul edilen din, sadece Pakistan'ın kültür ve sosyal sisteminin temel faktörü değil, aynı zamanda etkili bir güçtür. (Jalibi, 1984: 113) Bu anlamda batının bölgesel, dilsel ve ırksal milliyetçiliğine karşın, Pakistan milliyetçiliği, Hindu kast sisteminin bir organizasyonu olan Kongre'nin, Hinduizm anlamına gelen milliyetçiliği gibi, ideolojik toplum olma inancından kaynaklanır.

İdeal içinde özgür olarak yaşanabilecek, kendi kültürüne göre gelişebilecek ve İslâm esaslarının yürürlükte olacağı bir devlete sahip olmak olarak tanımlanabilecek Pakistan düşü, Hindistan'da yaşayan Müslümanların var olma ifadesidir.

Belli bir inanca bağlı olsun ya da olmasın totaliter bir devlet yapısını reddeden, bireysel özgürlüklerin var olduğu, yasalara uygun bütün özgürlüklerden yararlanılabilen, oluşum temeli İslâmî inançlara dayandırılmış, toplumsal adaletin temel alındığı, reformist etkinliklerin desteklediği bir devleti düşleyen Cinnah'ın vizyonu da "İslâmî Demokratik Cumhuriyet" dir.

Kaid-i Azam'a göre şer'i ilkeler ve cumhuri ilkeler arasında herhangi bir zıtlık yoktur. "Cumhuriyet bizim kan ve kemiklerimizin içine işlemiştir. Gerçi asırlardır uygunsuz şartlar bu kanı soğutmuştur. Ümit ederim ki, Pakistan hareketi bu kanı tekrar akıcı hale getirecektir" (Tarık, 2000: 94) ve " Ben Pakistan Yasama Meclisi'nin görevlerini şer'i kanunlara ters uygulamayacaklarını ve Müslümanların gelecekte asla gayri İslâmî kanunlara göre yaşamak zorunda kalmayacaklarını vurgulama ihtiyacı duymuyorum. (Tarık, 2000: 96)

Hindu – Müslüman birliği için sayısız mücadelede bulunan ancak her seferinde hüsrana uğrayan Cinnah'ın ifadesiyle:

"Eğer Müslümanlar şerefli ve saygın insanlar olarak yaşamak istiyorlarsa onlara açık tek bir kapı var. Pakistan için savaşmak, yaşamak ve eğer gerekiyorsa Pakistan'ın başarısı için ölmek ya da diğer Müslümanları ve İslâmiyet'i kötü kaderin eline bırakmak. Seçiminizi yapın. (Kuddus, 1986:53)

Sonuç olarak; 1900-1940 yılları arasında ilk kez Hintli Bhaj Parmanand tarafından ortaya atılan Hindistan'ın bölünmesi fikri, 1911-1920 yılları arasında 17 teklif (9'u Müslümanlardan gelmiştir ve 5 tanesi ayrılmayla ilgilidir), 1921-1930 yılları arasında 30 teklif (21'i Müslümanlardan gelmiştir ve 10 tanesi bölünmeyi talep eder) ve 1931-1940 yılları arasında 105 teklif (66'sı Müslümanlardan ve 33 tanesi bölünmeyi açıkça dile getirir) ile sayısız kez gözler önüne serilmiştir. İlk dokuz yıl, dile getirilmekte zorlanılan iki ulus teorisi, 1935'de Müslümanların federasyonu reddetmesiyle sona ermiştir. Bengal'in bölünmesi (1905) ve İngiliz yönetiminin Hintli itirazları duymazdan gelmesi, Müslümanları önce İngilizlere yaklaştırmış ise de verilen sözlerin tutulmaması, Bengal'in 1911'de tekrar bir bütün olarak ilân edilmesi, Müslümanların İngilizlere olan güven duygularının azalması, hatta İngilizlerin, Türkiye ve Hilâfet sorunuyla ortaya çıkan ve Müslümanlara olan tavırlarını ortaya koyan tutumları, Müslümanları Hintlilere yaklaştırmıştır. Ancak, Müslümanlar sonunda Hintlilerin dostluk anlayışlarının da İngilizlerden farklı olmadığına tanık olmuştur. Her iki durumda Müslümanlar için elde edilecek sonuç köleliktir ve bu Hintli Müslümanların 1930-40 yılları arasında aldıkları en önemli ders sayılabilir.

M. İkbâl'in 21 Haziran 1937'de Cinnah'a yazmış olduğu mektupta sarf ettiği sözler, mevcut atmosferin toplumsal bir anlaşma için uygun olmadığı görüşünü açıkça ortaya koymaktadır.

"Mahasabha, ki ben onu Hindu kitlelerin gerçek temsilcisi kabul ediyorum. Birleşmiş bir Hindu-Müslüman halkının Hindistan'da imkânsız olduğunu ilân etti. Bu koşullarda barış dolu bir Hindistan'ın tek yolu açıkçası ırksal, dinî ve dil eğilimlerinin çizgisinde ülkeyi yeniden düzenlemektir... Kanımca tek Hindistan Federasyonu fikrini taşıyan yeni anayasa tümüyle ümitsizdir." (Kadri, trhsz: 104)

Kaid-i Azam Muhammed Ali cinnah ise 28 Eylül 1939'da Camia Milliyah Osmaniya Üniversitesi'nin yıllık akşam yemeğinde benzer görüşleri şöyle dile getirmiştir:

"Ben daima Hindu-Müslüman Birliği'ne inanmışımdır, fakat böyle bir anlaşma birinin ezilip diğerinin ayakta kalacağı anlamına gelmemelidir. Kongre Yüksek Komitesi maalesef dostluk elini sıkıya hazır değildir. Bu teklifi yapan bir çok eli itmektedir." (Kadri, trhsz: 157)

Kongre başkanlarının Ekim-Kasım 1939'da istifa etmelerinin ardından 22 Aralık 1939'da Kongre rejimine son verilmiş ve Cinnah bu günü "Kurtuluş Günü" ilân etmiştir.

Mohandas Gandhi de 1940 yılında, ülkenin sivil itaatsizlik için hazır olmadığını ifade ederken, Hindu-Müslüman toplumları arasındaki düşmanlıkla ilgili şiddet dışılığı Kongre'de dahi ütopya gözüyle bakıldığını, dalga geçildiğini, kitlelerin kafa yapısını değiştirecek tekniği henüz bulamadığını itiraf eder. (Gandhi, 2001: 99, 100)

Bir siyasetçi olarak, İngilizlerden özgürlüğün demokratik ve anayasal metotlarla elde edilebileceğine inanan Cinnah'ın sosyo-politik hedeflere ulaşmak adına, Gandhi'nin popülist sosyalist yaklaşımından ziyade, liberal bir görüşe sahip olduğundan bahsedilebilir. Cinnah da zaman zaman Gandhi'nin Hindistan'ı bölünmekten kurtarmanın tek yol gördüğü sivil itaatsizlik (Satyagraha) misyonunun temelinde Hinduizmi canlı tutmak tehlikesini sezdiği için karşı çıkmıştır.

1946 Ekiminde gerçekleşen ve bütün kıtayı ateşe sürükleyen Bihar Ayaklanması, Aralık 1946'da yapılan yuvarlak masa toplantısında Lig ve Kongre arasındaki farklılıkların iyiden iyiye körüklenmesi iki toplum arasında barış noktası oluşturma çabalarını yok etmiştir. (Shahid, 1983: 148)

Ulusal dayanışma derin benzerliklere ve paylaşılmış bir tarihi geçmişe ihtiyaç duyar. Kongrenin Müslümanları azınlıkta görme yaklaşımı, emperyalist oyunlar, Hinduizm-İslam çatışması, kültür farklılıkları neticede Cinnah'ın liderliğinde önce kafalarda daha sonra da Hindistan topraklarında iki uluslu bağımsız tek bir ülke oluşumu incancının tükenişine tanık olmuştur.

KAYNAKÇA

- AZİZ, Khursheed Kamal, (1987), A History of The Idea of Pakistan, c.1, c.2, Lahor, Vanguard Boks Ltd.
- BEG, Aziz, (1986), Jinnah and His Times, İslamabad, Babur & Amer Publications.
- BUDDA, A., Hilmi Ömer (1935), Dinler Tarihi, İstanbul.
- GANDHI, (2001), Gandhi on non-violence (çev: Seda Çiftçi)
- JALİBİ Jameel, (1984), Pakistan The Identity of Culture, Karachi, Printed at P.I.D.C Printing Press.
- KADRI, Shameem Hussain, (trhsz), Creation of Pakistan.
- KUDDUS, Syed Abdul, (1986), Pakistan Towards ana Islamic Destiny, Lahor, Ferozsons Ltd.
- PIRZADA, Syed Sharifuddin, (1987), Some Aspects of Quaid-i Azam's Life, İslamabad, National Commission on Historical and Cultural Research, İslamabad, Super Market.
- SHAİD, M. A., Muhammed Hanif, (1983) Tributes to Quaid-i Azam, Lahor
- TARIK, Sadık Huseyn (trhsz), Pasban-ı Millet Kaid-i Azam Muhamad Ali Cinnah, Ravalpindi, Ravalpindi Book Center.
- ZAFAR, M. D., (1985), A Short History of Pakistan, Lahor